

*Біляк Юлія Вікторівна,
кандидат економічних наук, доцент
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

РЕЙДЕРСТВО – ЯК ЗАГРОЗА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ

Черговий рік активної боротьби з рейдерством закінчився позитивними звітами керівників державних органів та зростанням кількості позовів від постраждалих підприємців, які, на відміну від урядовців, заявляють про зростання злочинних схем. Проблема рейдерства і незахищеності бізнесу вже сягнула катастрофічних масштабів. Питання рейдерства та економічних злочинів – це питання національної безпеки країни. І якщо його не вирішити, то йтиметься вже не про економічне благополуччя України, а про проблему збереження держави як такої!

Сумно констатувати, але рейдерство продовжується і навіть поповнюється новими, більш витонченими методами. Підняті проблеми зерновиків, залізничних та вантажних перевезень та роботи Міністерства юстиції сьогодні активно обговорюються в інформаційному просторі. Міністерство юстиції має достатньо кваліфіковані кадри, широкі повноваження, а інформацію отримує майже миттєво. При цьому можливості для злочинів, недосконалості механізмів притягнення винних до відповідальності та отримання доказової бази залишаються суттєвими.

Інвестиційний клімат в Україні напряму залежить від захищеності підприємців від рейдерських атак, здатності захистити своє майно та вміння протистояти несанкціонованим діям. Трапляється, коли разом із силовим сценарієм захоплення підприємства діють також підступними юридичними методами. Зрозуміло, що проблеми, пов'язані із рейдерством, замикаються на недоліках законодавства. Не можна назвати законодавство в аграрній галузі досконалим. І над виправленням дискримінаційних норм та прогалин працюють юристи, депутати, аграрії, громадські організації. Часто вони стикаються з супротивом, недобросовісним лобіюванням інтересів фінансових груп, які не мають нічого спільного із загальнодержавними інтересами. І такий опір часто лише на найвищому рівні в державі.

Майже усі випадки рейдерських захоплень починалися через недосконалість реєстрів, зловживання реєстраторів та непрофесійну роботу Антирейдерської комісії при міністерстві, чії накази суд неодноразово визнавав незаконними. Приведемо приклад захоплення ТОВ «НЕСТ» (Братський маслопресовий завод): декілька рейдерських атак на бізнес та заволодіння майном з використанням державних інституцій: державних реєстраторів, Міністерства юстиції, правоохоронних структур, прокуратури та судів. На кожний процесуальний крок та перемогу юристів ТОВ «НЕСТ» рейдери, маючи «вплив» на посадовців державних інституцій, які покликані захищати бізнес та власність, виставляють нову перешкоду для повернення майна законним власникам. На кожну перемогу в суді ТОВ «НЕСТ» у рейдерів знаходиться своя «трійка» у Верховному суді України, яка виносить рішення, що відкидає законних власників назад на кілька кроків. Дивним чином це та сама «трійка», що вже неодноразово слухала справу, де задіяні і постраждале підприємство ТОВ «НЕСТ», і головне підприємство рейдерів ТОВ «Олтрейд2016», яке має усі ознаки фіктивності [1]. Суддям вкотре пояснюється уся злочинна схема, але останні вишукують можливості уникнути постановлення законного рішення, порушують процесуальні норми Закону.

Також доречний приклад рейдерських атак «ГрадОлія». «ГрадОлія» – одне з небагатьох підприємств в Україні, що експортує в основному не сировину, а вже готову олію. Успішний бізнес, створення робочих місць, наповнення державного бюджету.

Для когось це позитивний приклад, а для певних правоохоронних органів – мотив для неправомірного пресингу. З січня місяця цього року тривав тиск на «ГрадОлію» з боку правоохоронців через митницю, на які приходили сумнозвісні листи-орієнтування. Що у цих листах, які підстави мали правоохоронні органи їх надсилати, що взагалі це за органи – митниця не повідомляла. Блокувалися вантажі, проводилися необґрунтовані перевірки, що відповідно призводило до величезних збитків, било по репутації підприємства.

Рейдерська атака на ПАТ «Хорольський молококонсервний комбінат дитячих продуктів» – удар не лише по самому підприємству і його власникам, а й по регіону, де воно розташоване. Адже комбінат є бюджетоутворюючим, забезпечує роботою місцевих мешканців та безпосередньо впливає на інфраструктуру. Рейдери ж фактично розвалили його, звільнили провідних спеціалістів та розікрали обладнання, жодної копійки не вкладаючи у розвиток. Їхні витрати спрямовані лише на стимулювання безчесних чиновників та на купівлю замовних матеріалів у ЗМІ, що мають на меті дискредитувати законного власника. Схема рейдерського захоплення ПАТ «Хорольський молококонсервний комбінат дитячих продуктів» яскравий приклад бездіяльності влади і силових структур, які чомусь найчастіше задіють усі свої важелі впливу не тоді, коли цього потребує постраждалий бізнес, а тоді, коли це грає на руку злочинцям.

Варто зауважити, що, за офіційними даними, у попередньому 2017 році кількість захоплень сільськогосподарських підприємств або спроб привласнити майно та врожаї вітчизняних аграріїв зроста порівняно з 2016 роком у 2,5 рази – до майже 1000 з 360. У свою чергу, представники бізнесу нарікають, що ситуація з рейдерськими захопленнями підприємств та земельних ділянок 2018 року не тільки погіршилася, а ще й ускладнилася через неправомірне втручання державних органів у роботу підприємств [2]. Наприклад, очільники Національної академії аграрних наук та їхні родичі стають власниками земельних ділянок на територіях, що раніше використовувались підпорядкованими академії дослідницькими установами. Землі Національної академії аграрних наук займають площу, яка за розміром уп'ятеро більша за Київ. А оскільки академія – це дослідно-наукова бюджетна установа, то й землі, якими вона розпоряджається, – державні. Але подекуди ця земля опиняється у приватних руках, а найбільш ласі ділянки переходять у власність самих керівників цієї Академії та членів їхніх родин.

Продаж земель сільськогосподарського призначення – тема, на якій нерідко спекулюють українські політики. І вони часто сходяться на думці, що відкривати ринок землі поки не варто. Коли вони говорять про продаж землі, традиційно згадують про інтереси селян. Але не згадують про ту землю, що перебуває у користуванні Національної академії аграрних наук – а це один із найбільших у країні обсягів. Використання цієї землі контролюють не завжди ретельно. Нерідко власниками земельних ділянок або навіть майна дослідницьких установ стають очільники академії та їхні родичі. Але Національна академія аграрних наук України – державна організація, яка живе на бюджетні гроші. У її складі – дослідні станції, наукові центри, інститути і господарства. Всі установи, підпорядковані академії, розпоряджаються загалом майже півмільйоном гектарів землі. Навіть при тому, що близько 35 тисяч гектарів залишаються на тимчасово непідконтрольній українській владі території, ця цифра є досить значною. Наприклад, у селищі Гатне під Києвом. Землею навколо нього користувалось дослідне господарство «Чабани», яке підпорядковується Інституту землеробства – що у складі академії. Наприкінці 2013 року президія аграрної академії вирішила вилучити понад 10 га землі, щоб роздати земельні ділянки працівникам СБУ, учасникам АТО і своїм співробітникам. Тоді директор дослідного

господарства обґрунтував це тим, що земля нібито не належить до особливо цінної і на ній не проводяться дослідження. Але серед нових власників земельних ділянок у Гатному виявилися родичі президента Національної академії аграрних наук. Заступниця президента Національної академії аграрних наук також власниця земель від цієї установи, а також віце-президент і головний вчений секретар академії аграрних наук. В цілому діяльність Академії аграрних наук вивчають як контрольні органи, так і правоохоронці. Проаналізувавши дані ревізій та аудиту Державної аудиторської служби і Рахункової палати, бачимо, що керівництву академії не завжди вдається контролювати державну землю – і державні кошти. Прихована оренда, втрати мільйонів гривень. Без проведення відповідних процедур придбано товарно-матеріальних цінностей на суму майже 37 млн гривень. Триває практика незаконного вилучення у підприємств та установ НААН земельних ділянок площею понад 5,5 тис. га. Науково-дослідні господарства та установи НААН під виглядом укладання з суб'єктами господарювання різного виду договорів на спільне вирощування сільськогосподарської продукції фактично передають останнім земельні ділянки у користування, що, за висновками фахівців Держсільгоспінспекції України, є прихованою орендою землі. З усієї кількості землі для наукової роботи використовується лише 10% - все інше практично – для товаровиробництва сільськогосподарської продукції і, відповідно, реалізації. Отже, проведені дослідження доводять, що керівництво цієї організації, схоже, не лише непрозоро розпоряджається землею, але й в окремих випадках отримує для себе або родичів державну землю, використовуючи своє службове становище. Залишаються запитання і щодо джерел іншого численого набутого майна, якого не знайдеш в офіційних деклараціях керівництва аграрної академії.

Ще одну резонансну справу – щодо виведення з державної власності близько 100 гектарів землі на Київщині – в НАБУ розслідують із 2017 року. Йдеться про масиви землі біля Чабанів та Гатного – зокрема, там, де отримали ділянки родичі керівництва академії. І таких випадків ще безліч.

В Україні рейдерство має тенденцію до зростання. Але є кілька основних етапів для мінімізації цього процесу. Захист нотаріату – перший крок для бізнесу. Захистивши сьогодні нотаріат, бізнес у першу чергу захистить себе. З боку міністерства не передбачається дієвих механізмів, що гарантували б захист прав підприємців та приватної власності. Реєстри користуються невідомі особи, яких навіть правоохоронці не можуть знайти, і можливо, що вони існують лише «на папері». Відповідно, реєстри незахищені, «зносяться» заборони, змінюються власники підприємств без встановлення осіб, надання необхідних документів та формування належним чином реєстраційної справи. Другим мають стати конкретні вимоги підприємців до Міністерства Юстиції, Уряду загалом та до Верховної Ради, яка відповідає за призначення та звільнення міністрів. Хоча б частково проблему можна було б вирішити за допомогою антирейдерських законопроектів, які можуть закрити наявні недоліки в процедурі держреєстрації власності. Адже рейдери не залишають поза увагою будь-які шпарини в законодавстві, що дають змогу захопити чужу власність, прикрившись фавбулою – що не заборонено, те дозволено. Неприпустимо жити з рабською свідомістю людям, які змогли побудувати бізнес, розвивати його, створювати робочі місця та залучати інвестиції. Треба вимагати захисту своїх прав. Рейдерство сьогодні загрожує існуванню держави. Адже лише та країна, яка може забезпечити безпеку бізнесу, може стати успішною. Приватна власність має бути недоторканою.

Література

1. Матвіїва О. Як рейдери захопили ТОВ "Братський маслопресовий завод"// https://biz.censor.net.ua/columns/3071925/yak_reyideri_zahopili_tov_bratskiyi_maslopresovi_yi_zavod

2. Каплюк К. «Аграрні барони»: як керівництво Академії аграрних наук отримує для себе і родичів державну землю // <https://www.radiosvoboda.org/a/schemes/29808952.html>

УДК 336.714

*Литвиненко Олеся Володимирівна,
аспірант, науковий співробітник
ДВНЗ «Університет банківської справи»*

РИЗИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ FINTECH ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВ

Останні роки характеризуються швидким зростанням FinTech, що зумовлено технологічним прогресом, зміною очікувань клієнтів, наявністю фінансування та збільшенням підтримки з боку урядів та регуляторів. FinTech може сприяти вирішенню найважливіших завдань щодо економічного зростання, розширення доступу до фінансових послуг та економічної диверсифікації за допомогою впровадження інновацій у фінансовий сектор. Разом з тим, масштабні технологічні перетворення, які відбуваються зараз, вже мають серйозний вплив на сферу банківського сектору і створюють нові загрози фінансовій безпеці банків, особливо, якщо інновації призводять до великих або нових дисбалансів та каналів зараження. Попередження та усунення загроз і ризиків, а також виявлення можливостей цифрової економіки щодо фінансової безпеки банків є основою забезпечення їх конкурентоспроможності. Тому, на наш погляд, дослідження даного питання набуває особливої актуальності в умовах сьогодення.

Мета роботи – виявлення ключових можливостей та ризиків FinTech, що впливають на забезпечення фінансової безпеки банків.

FinTech – це технологічно забезпечена фінансова інновація, яка може спричинити появу нових бізнес-моделей, додатків, процесів, продуктів чи послуг із супутнім істотним впливом на фінансові ринки та установи та надання фінансових послуг [1]. Найбільша частка інвестицій у фінансові технології припадає на банківську діяльність, при цьому FinTech поширюється в таких сегментах банківських послуг, як депозити та кредитування, платежі, управління інвестиціями, ринки капіталу.

Пропозиції FinTech у банківництві зосереджені, в першу чергу, на обслуговуванні клієнтів роздрібною торгівлю, малого та середнього бізнесу, з акцентом на платежі, кредитування та особисті фінанси. Основним полем впровадження методів цифрової економіки в банківському секторі є застосування інтелектуалізованих обчислень, технологій великих даних на основі інтеграції роботизації і машинного самонавчання, іншими словами - менеджмент, заснований на даних і знаннях чи інакше Data Driven & Data Science [2].

Технологічні інновації у сфері банківських послуг теоретично приносять користь економічному зростанню та фінансовій безпеці через зниження операційних витрат банків і полегшення аналізу великих обсягів даних для управління ризиками та виявлення шахрайства.